

Օրը քամեացէ ՚ի տապանին ,
 Ուր խմարհի արդ պէս արիւին .
 Եւ ՚ի ծագել վերակեցեաց ,
 Բանմահութիւն հանցէ վաղ վաղ :
 Որոց վասն զմահ
 Ճաշակեաց անմահ :

ՃԼՆԵԶՈՒՄՆԵ ԸՆՁԻՆ

(Հարունակութիւն և վերջ, տես թիւ 7.)

Ըրգորեւ, սովորական կենաց գործունէութեան մէջ շատ անգամ ժաւմանակ և յոժարութիւն չունիք մեր վրայ խորհելու, արդէն օրը նըուիրած է աշխատութեան, գործերու և մեր նմանեաց հետ ունեցած յարաբերութեանց, և ահա այս տեսակ բաներու համար միայն առիթուած ենք բարձր խորհրդածութեամբ խաղաղ ժամերու մէջ մտածել :

Բայց երբ գիշերը վրայ հասնելով կը հեռանանք աշխարհիս աղմուկներէն, երբ մթութիւնը իւր բազուկները մեր վրայ կը տարածէ և բարձր մեզ շրջապատող իրերը խաղաղ լռութեան մը մէջ են, որ ասան մեր տէրը միայն մենք ենք և Մտտած, Մտտած՝ սրուն զօրութիւնը մթութեան մէջ անգամ կը պահպանէ զմեզ, և սրուն խնամող լոյսն ներքեւ կ'ապրահալուի մեր կեանքը, մեր առողջութիւնն ու գոյութիւնը, նմանապէս և մեր սիրելեացը. այն ատեն մեր վրայ մտածելու կատարեալ իշխանութիւնը կը վայելենք, այն է ահա մեր անձին քննութեան ամենակարեւոր վայրկեանը : Այն միջոցին բնութիւնն ինքնին կրտսիպէ զմեզ մեր արտին խաբերն իջնալ. լսող սրում՝ օրուան մէջ անցած գնացած գէպքերը այն ատեն միայն կը պատկերանան մեր մտաց առջեւ. ուստի պէտք է զանաք մանրախոյզ քննութեամբ աչքէ անցնել :

Այն ատեն խորհէ անանձին դուքեզ, ինչ որ Ս. Գիլբերտ կը հրամայէ թէ, արդեօք հաւատայ պահանջմանը համեմատ վարուեցա՞ր, այսինքն՝ օրուան ընթացքին մէջ մտածեցի՞ր խահաւանութեամբ և աղեղութեամբ, և գործեցի՞ր արդարութեամբ, մարդավարութեամբ և ուրիշներուն օգտակար ըլլալու բաղձանքով, և ըրի՞ր այն բաները՝ ինչ որ բու Փրկիչդ և ամենակալող Մտտածդ քեզ կը հրամայէ : Ուսկիս այս հարցաւ մտերն ընել, թէ «ի՞նչ գործ կատարեցի՞ր այսօր որ դատաւտանին օրը ամենագէտ Մարգին աթոռայն առջեւ՝ կարենայ ապացոյց մը ըլլալ որ ըրածս բարի կամքով էր : Ի՞նչ յոժարութիւններ այսօր առաւել սիրտը յուզեցին և զիս յանցաւոր կաշուցին անտրդար գործոցս և անարժան զգացմանցս նկատմամբ : Մշակից յառաջ եկան այս թերութիւնները, և ի՞նչ հնարք կրնամ գտնալ զանոնք նուաճելու և առաքինութեան հետեւելու : (Օրուան մէջ բարկացայ արդեօք մէկու, մը, բռնաբարեցի՞ր արդեօք մէկու մը իրաւունքը, և վիրտորեցի՞ր արդեօք առանց պատճառի բարեկամներէս՝ ընտանիքէս եւ կամ որ և իցէ նմանիներէս մէկու մը զբացմունքդ : Վուցէ իրաւացի համարած յարձակումս ալ թէ թեւաժողութեան արդիւնք էր : Գուցէ կրկն յուզմանը պատճառաւ անկարող եղայ զիս վիրաւորողներուն զիտաւարութիւնը կշռելու : Եւսկայն թշնամի հակառակ պիտի ըլլայ իմ ներքին համազումս այս սրտովայիս մէջ, և որչափ մեղադարտ պիտի հանդիսանամ՝ տեսնող աչքերու առջեւ, երբ անխորհուրդ յարձակմանս արտուր հետեւները յայտնուի, որ եթէ յառաջագոյն խորհրդածութեան ետեւեւրի, անշուշտ բարոյական արարելի կերպով պիտի վարուէի :

կէպէտ և անձնասիրութիւնը ինքզինքն արդարացնելու համար միշտ կը մրմննայ, միշտ կը պնդէ թէ արդարացի էր բրածս. բայց պէտք է գիտնամ որ ընելու ժամանակ վատ կիրքով յուզուած էի։ Վասն զի կրից յուզման միջոցին գործ մը կամ խօսք մը առանց կշռելու կ'արտադրուի. արդէն զիս արդարացնելու ջանքս բաւական ապացոյց է մասցս խռովութեան. և ահա այս խռովութիւնն է որ թերութիւններս թէթեւցնելու համար վատ բնութեանս տեղի կուտամ ապացոյցներ ստեղծելու, որոց ստութիւնը ես ինքնին կը ճանչնամ. այսու ամենայնիւ ինչ միջոց ալ գործածեմ՝ յանցանք մը յանցանք ըլլալէ չը դադրիր. ճշմարտութիւն մը պատրուակելու համար ոչ միայն ես, այլ և աչխարհիս բոլոր զօրութիւնները պարտութիւն կը խոստովանին։ Ուրեմն ինքզինքս սանձեղէն և ուրիշէն կծու խօսք մը չը լսելու դիրք մը բռնեղէն ուրիշ միջոց չունիմ անդորր կեանք մը վարելու համար։ Եւ երբ խռովայոյզ դրութեան մը մէջ ըլլամ, ինքզինքս սանձահարելու միակ միջոց լռութիւնն է. վասն զի անուրանալի է, որ ինչպէս արբեցութեան մէջ նոյնպէս և բարկութեան մէջ ոչ թէ այն պէս կը տեսնենք իրերը ինչպէս որ են, այլ բոլորովին այլընդայլոյ խիստ տաք բեր։

Ինչպէս ըսինք, անձնասիրութիւնը շարունակ կը որոնծայ եւ կը պնդէ թէ « Բն ընեմ, բնաւորութեանըս պակասութիւնն է, չեմ կարող արժատախիլ ընել »։ Իսկ այս դրութիւնը սխալ է. վասն զի եթէ բնաւորութեան մէջ տեղի ունեցած պակասութեան մը յաղթելն անկարելի ըլլար, Բնու ուրեմն նոյն պակասութիւնը կը սանձահարեմ այնպիսի ան-

ձանց առջեւ՝ որոց յարգանքը կը ցանկամ պահել։ Սւտի պէտք է համոզուիմ որ կարող եմ բնաւորութիւնս սանձել, եթէ բանական եմ. և շատ կը սխալեմ երբ կը պնդեմ՝ թէ այս պակասութիւնէս զերծանիլ անհնար է ինձ, վերջապէս եթէ դէպքի մը մէջ պակասութիւնս նուաճել կարողացայ, օրինակի համար եթէ զգացմանս յանկարծական փոփոխութիւնը ախոյեան կեցաւ կրիցս յուզմանը, Բնու մի և նոյն դեղը 'ի գործ չի պիտի գնեմ ա՛մեն անգամ, երբ կը տեսնեմ որ ճիշտ զաբարոյ բարկութիւնս, գազանական կիրքս, կըսպառնայ վերջնել ինձմէն ինչ որ գեղեցիկ է և ազնիւ։ Եւ անկող երբ իւրաքանչիւր բրիստոնեայ լուրջ խորհրդածութեամբ խիղճը քննադատէ, երբ անձնասիրութեան տրտունջները լռութեան ենթարկէ, և երբ խահաւ հեռատեսութեամբ լաւ կշռէ իւր արժէքը, այն ատեն միայն անուշառ ըլլալ կը յաջողի. այն ատեն միայն իբրեւ մարդ կ'ապրի։ Եւ ատանգամ մեր վնայ ըրած դատաւորութիւնիս դիպուածական ելք մը կ'ունենայ, այն բանը որ խաղաղ ժամերու մէջ այնչափ կարեւորութիւն չունի, նոյնը յուզեալ ժամերու մէջ տասնապատիկ եպերելի կ'երեւի մեզ, որ իրօք այնպէս չէ։

Եւ ինչ որ անձին ճանաչման կարեւորութիւնը կ'ըզգայ, ոչ թէ միայն անկեղծ և աննենգ բարեկամաց խրատներուն կ'անսայ և կը հետեւի, այլ և թշնամեաց դատաւորութիւններն եւս կը կշռէ, վասն զի շատ անգամ անոնց արդարարութիւնները կրնան մեզի խիստ օգտակար ըլլալ, գիտնալով որ թշնամի մը աւելի լաւ կը տեսնայ մեր պակասութիւնները, քան թէ սիրելի բարեկամ մը։ Վերջապէս անձին ճանաչումը մեր կենաց ընթացքին մէջ

մեր քաղաքում պիտի լլլայ, վասն զի ասիկայ այնպիսի հայելի մնէ, որուն մէջ մեր հոգին կը ներկայանայ, լապտեր մնէ, որ մեր խաւարային կենաց ընդարձակութեան մէջ մոքին, առաջ նորդ կ'ըլլայ և զմեզ Տերօջ շնորհաց ընդունարան կը պատրաստէ:

Ետուած իմ, քանի որ կատարելութեան ծարաւի եմ, դու միայն կառող ես պատրաստել իմ անձուկ ճառագարնիս վրայ սրբանալու և ազնուանալու աղբիւրները. զօրացնէ՛ր, որ ամենակարող զօրութեամբդ, որ պէս զի սուրբ պատուիրանացդ համեմատ կարենամ արժեքս ճանչնալ: Երբ քու անասնման գիտութեանդ և ամենաբաղոյր կամացդ վրայ վայրկեան մը խորհիմ, անմիջապէս կ'ըզգամ որ պարտական եմ հաշիւ տալ իմ կացու-

թեանս համար նախ ինծի և յետոյ քեզի: Պարտական եմ լրջմտաբար քննել տնձս և զգալ որ ըլածներս այն ամենատես Լակի առջեւն է, զոր պատրել չեմ կարող երբէք, կ'ըզգամ որ ինքզինքը ճանաչողը, իւր վիճակին նկատմամբ ինքն իրմէն հաշիւ պահանջող, անշուշտ կը պակեցնէ օր ըստ օրէ իւր սխալանաց թիւը և կ'աւելցնէ առաքինութեց թիւը, և ի վերջոյ կառող կ'ըլլայ զքեզ տեսնել ո՞վ երկնաւոր Հայր, քաղոր ժպիտով և մանկական վստահութեամբ:

Աւերմի գթած և ողորմէ՛ այնպիսին որ ջանաց իւր անձը լիովին ճանաչել և զքեզ ջերմեւանդն սրտիւ պաշտել:

Թարգմանեաց ի Գաղ.

Յ. Ս. Աբովյանցի:

ԻՂՁԲ ՍԴԻՈՑ ԱՌ ՍՈՒԲԲՆ ՍՈՂԻՄ

Հայաստանի բարձր Մասեաց ընդ մեր նախնի վեհ Սուգային Թեւապոդեալ Թուայ հոգւով ի գահաւանգ բարձուս լերանց և Լա քեզ Սողիմ ո՞ր լուսալիւր, իղձք ի բերանս և կաթոգին, իղձ որ ի տիս իմ մանկական փղձկեալ վառէր սիրտս վատաղքեաց:

Եյն ինչ ի՞վայրս Ետուածահոտ քո սուրբ Օննգենի սուրբ մօրիկ, Հպեմ զըթուռնս ջերմ ի համբոյր, զարուստ աչացս աստ ցողեմ, Բոտ արքային մեծի Սաբայ չունիմ ընծայս՝ ոսկի կնգրուկ:

Սխայն որտիս ղիլձ և փափագ ի ձայն կական քեզ ընծայեմ:

Սատաղ Գաւինդ իսկ զենարան ի վեր ի լեռնս Գողգոթայ,

Օխնչ ձօնեցից յայս տեսարան յոր կամ ապուշ ափիբերան,

Բարձրաւանդակ զինչ է այս փայտ, յոր կայ մարմինն Ետուծոյ,

Սայրն առ ընթեր որոմաղգեցիկ գալէ հնծէ իսկ Թաղձական:

Ըրդ պագանեմ անկեալ երկիր կրկներով զեմ մաղթանս սրտիս,

Համբուրելով զսուրբ քարինսդ, զհողդ լիզեմ արիւնախոսն,

Ըս սուրբ փայտիդ Ետուածընկալ ի ծունկս անկեալ արտասուալիս,

Այլ այլ ինչ եո մաղթեմ ի քէն, այլ զի գթացիս յիմ Հայրենիս:

Օ, խաղդ ապա մատեայց առ քեզ, ո՞ր լուսափայլ Տեառնդ տապան,

Ըս քեզ սփռել զաղերս համայն զորքս բերի ի հայր, յեղբարդ,

Այբ յանտերուչ կան ի վիճակ. կապեալ ի գտուն ի նեղութեան,